

Джерела та література

1. Андрійчук Т. «...Я ріс під великим впливом родини Коцюбинського» Репресований коцюбинськознавець Ананій Лебідь (11.01.1898–8.12.1937) // Матеріали науково-практичної конференції «Феномен Михайла Коцюбинського у художніх вимірах українства» (Чернігівський літературно-меморіальний музей-заповідник М. Коцюбинського, 16–17 вересня 2009 р., до 145-річчя від дня народження М. Коцюбинського). – Режим доступу до статті: http://kotsubinsky.org/load/naukovi_materiali/materiali_naukovo_praktichnoji_konferenciji_fenomen_mikhaajla_kocjubinskogo_u_khudozhnikh_vimirakh_ukrajinstva/3-1-0-10.
2. Коваленко О. Б. Нові відомості до біографії Бориса Луговського / О. Б. Коваленко // Три століття гуманітарної та педагогічної освіти в Чернігові: від колегіуму до університету: Збірник матеріалів Ювілейної наукової конференції, присвяченої 300-річчю Чернігівського колегіуму і 85-річчю Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – Чернігів, 2001. – С. 104–106.
3. Коваленко О. Б. Луговський Борис Львович / О. Б. Коваленко, В. В. Ткаченко // Репресоване краєзнавство (20–30-і роки). – К., 1991. – С. 344–345.
4. Ткаченко В. В. Історичне краєзнавство: Чернігово-Сіверщина у перше повоєнне двадцятиріччя: Навч. посіб. / В. В. Ткаченко. – К.: Знання, 2007. – 215 с.
5. Десняк Олекса Іпатович (справжнє прізвище – Руденко) // Провідники духовності в Україні: Довідник / За ред. І. Ф. Кураса. – К.: Вища шк., 2003. – 783 с. – С. 212–213.
6. Семенчук І. Слово митця – зброя народу / І. Семенчук // Десняк Олекса. Десну перейшли батальйони. – К.: Рад. шк., 1987. – С. 421–431.
7. Реп'ях С. П. Літературні музеї Чернігівщини. Короткий путівник / С. П. Реп'ях – К.: Реклама, 1983. – 104 с.
8. Держархів Чернігівської обл., ф. р – 608, оп. 1, спр. 175, 62 арк.
9. Держархів Чернігівської обл., ф. р – 608, оп. 1, спр. 2338, 1 арк.
10. Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, ф. 48, од. зб. 82, 1 арк.
11. Сурабко Л. Ф. Архівне будівництво на Чернігівщині у 20–30-ті роки / Л. Ф. Сурабко // Збірник статей, виступів за документами Державного архіву Чернігівської області. – Чернігів, 1998. – С. 31–41.

Пригорницкая Е. Ю. Вклад выпускников Черниговского института народного образования в научно-культурную жизнь Советской Украины

В статье проанализирован жизненный путь и деятельность известных выпускников Черниговского института народного образования. Базируются на архивных источниках, трудах предшественников, дана характеристика условий их творческой деятельности, принято ко вниманию влияние общественно-политической ситуации на жизнь молодежи. Обращено особое внимание на вклад выпускников черниговской высшей школы в различные отрасли научной и культурной жизни Советской Украины первой половины XX века. Определены перспективы дальнейшей работы в данном направлении исследования.

Ключевые слова: УССР, Черниговский институт народного образования, Чернигов, культура, наука.

Prygornytska O. Y. Contribution of graduates of Chernigiv institute of the folk education in scientific and cultural life of the Soviet Ukraine

The article analyzes the life and activity of the famous graduates of Chernigiv institute of the folk education. Author characterizes the conditions of their creativity on the base of archive materials, the works of previous years, the impact of socio-political situation in the life of young people is taken into account. Author grants attention to the contribution of the graduates of Chernigiv institute of the folk education into the various areas of scientific and cultural life of the Soviet Ukraine first half of the twentieth century. The prospects for further work in this area of research is done.

Keywords: UkrSSR, Chernigiv institute of the folk education, Chernigiv, culture, science.

УДК [94(477.8:438.41):331.5.02]"1920/1930"

А. С. Безсмертний

САМОДІЯЛЬНЕ НАСЕЛЕННЯ В ЕКОНОМІЦІ ВОЛИНСЬКОГО ВОЄВОДСТВА МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ

У статті проаналізовано динаміку зайнятості самодіяльного населення в галузях економіки Волинського воєводства міжвоєнного періоду. Простежено політику польської влади, в аграрному секторі економіки регіону та у сфері торгівлі і ремісництва. Яка мала на меті зменшити кількість самодіяльного населення іудейського та православного віросповідання зайнятого у цих галузях. Така політика проводилася шляхом проведення колонізаторської політики. Проте дала бажаний результат лише у певних галузях економіки воєводства.

Ключові слова: Волинське воєводство, міжвоєнний період, самодіяльне населення, динаміка зайнятості.

У контексті дослідження соціально-економічних відносин у Волинському воєводстві міжвоєнного періоду важливим є питання вивчення структури зайнятості самодіяльного населення регіону, оскільки саме воно утворювало приватний сектор економіки воєводства і впливало на його економічний рівень.

Метою дослідження є висвітлення структури зайнятості самодіяльного населення Волинського воєводства у міжвоєнний період.

Завдання дослідження – з'ясувати національний та релігійний склад і чисельність самодіяльного населення, яке працювало у галузях економіки Волинського воєводства міжвоєнного періоду. Простежити зміни, які відбулися у структурі зайнятості цього населення. Дослідити вплив політики польського уряду на окремі галузі економіки регіону, в яких працювало самодіяльне населення.

В українській історіографії радянського періоду вказане питання не вивчалось. Радянські дослідники Р. Оксенюк та І. Васюта у своїх працях розглянули лише аграрну структуру воєводства [1,2]. З-поміж праць сучасних дослідників слід виокремити дослідження І. Витановича. Одну зі своїх праць він присвятив історії української кооперації [3]. В. Несторович вивчав чисельність українських купців і ремісників у воєводстві [4]. Дослідник М. Гон частково розглянув економічну ситуацію у воєводстві у міжвоєнний період [5]. У польській міжвоєнній історіографії досліджуване питання висвітлював Е. Ромер. Він вивчав чисельність польських землевласників у регіоні [6]. Структуру землеволодіння Волинського воєводства досліджував також С. Красицький та ін. [7-11]. М. Ліндер, Б. Подгорський досліджували чисельність єврейського, польського, українського, чеського та німецького самодіяльного населення в торгівлі й ремісництві [12; 13].

У працях сучасних польських дослідників більше уваги приділено дослідженню економічного стану міжвоєнної Польщі [14-16].

Основою джерельної бази статті стали переписи населення II Речі Посполитої 1921 та 1931 рр. [17; 18]. Видання статистичного характеру [19] та матеріали польського часопису 1930 – х рр. "Kurier Wołyński" [20].

Самодіяльним населенням у Польській державі міжвоєнного періоду вважалися особи, які були власниками засобів виробництва та утворювали приватний сектор економіки країни – у сільському господарстві, зокрема в хліборобстві. Це були землевласники та селяни, які мали власні господарства, в промисловості – власники фабрик, підприємств, ремісники, які мали власну майстерню. У торгівлі – власники крамниць, в інших галузях – адвокати, лікарі, які вели приватну практику тощо [15, s.34].

Впродовж міжвоєнного періоду більшість самодіяльного населення воєводства римо-католицького та православного віросповідання проживала у сільській місцевості і працювала у сільському господарстві, займаючись хліборобством (див. табл. 1).

Таблиця 1. Структура зайнятості самодіяльного населення (самодіяльні разом із сім'ями) Волинського воєводства за 1921–1931 рр.

Галузі	римо-католики		приріст за 1921-1931 рр.	православні		приріст за 1921-1931 рр.	їудеї		приріст за 1921-1931 рр.
	перепис 1921 р.	перепис 1931 р.		перепис 1921 р.	перепис 1931 р.		перепис 1921 р.	перепис 1931 р.	
Сільське господарство*	67261	182129	114868	608031	1 315564	707533	4 815	8 295	3 480
Промисловість	3367	17 510	14 143	8601	27 753	19 152	9 682	55658	45 976
Торгівля	609	4 766	4 157	1 036	5 729	4 693	20340	76511	56 171
Комунікації і транспорт	46	669	623	74	764	690	1 162	8 790	7 628
Публічна служба	372	426	54	790	224	-566	1 341	315	-1026
Разом	71 665	205 500	133 835	618 532	1 350034	731 502	37 340	149 569	112 229

Джерело: Pierwszy powszechny spis Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 września 1921 roku : Województwo Wołyńskie. – Warszawa, 1926. – Т. XXIII. – S. 168 – 173 ; Drugi powszechny spis ludności z dn. 9. XII 1931 r. Województwo Wołyńskie. – Warszawa, 1938. – S. 297– 325.

Чисельність римо-католиків у цій галузі за десять років становила понад 100 тис. осіб. Проте кількість земельної власності, яка належала польському населенню, істотно зменшилася із 623 112 га у 1921 р. [12, s.72] до 37 399 га у 1931 р. [12, s.72]. Це відбулося, незважаючи на те, що у 1920 – х рр. влада проводила аграрну реформу, яка мала на меті збільшити кількість саме польських землевласників у воєводстві. Зокрема 20 червня 1924 р. було прийнято закон, згідно якого вилучалися довголітні дрібні орендовані земельні наділи, обумовлювалося, що викупити їх може лише громадянин Польщі, який не був засуджений за злочини проти Польської держави і платив відповідну ренту за цю землю [14, s.172].

Порівняно із чисельністю самодіяльних поляків, що працювали у сільському господарстві, кількість українського населення у 1921–1931 рр. тут була в кілька разів вищою і на початок 1930 – х рр. сягнула

* Включає хліборобство, городництво, рибальство, лісництво.

** Охоплює осіб, які надавали приватні юридичні послуги, вели приватну лікарську практику, та осіб, які працювали в сфері приватної освіти.

понад 1 млн. осіб (див. табл. 1). Впродовж 1921–1927 рр. земельні ділянки придбало 26 256 осіб, з-поміж них українці склали 58 % [6, s.27]. Наступного року цей відсоток збільшився, попри те, що ціни на землю також поступово зростали. За 1 га у 1924 р. платили 770, 1925 р. – 1 400, 1927 р. – 1 500 злотих [8, s.6]. Наступного року у південній частині воєводства 1 га землі коштував 2 700 – 3 800 злотих. У північних повітах ціна була дещо нижчою: 1 000 – 1 500 злотих за 1 га [8, s.6]. У 1932 р. ціна уже становила 1 240 злотих за 1 га [2, с.23]. Зростання цін відбувалося внаслідок того, що місцеве населення викупувало її у польських цивільних осадників, які масово почали залишати воєводство, оскільки не могли розвинути свої господарства. Проте були випадки, коли польські селяни одружувалися із доньками місцевих господарів, саме тому їм вдавалося зберегти свої господарства від розорення [9, s. 38].

Відсоток римо-католиків, які придбали землю у зазначений період, становив 17,5 % [5, с. 62]. Лише один з-посеред 500 поляків, що проживали у воєводстві, мав земельний наділ, який перевищував 20 га [5, с. 62].

Євреї володіли 680 господарствами: 84 % становили маєтки площею 1 – 5 га, 14 % господарств мали площу 6–10 га, маєтки площею 1120 га склали лише 2 % [11, s. 416]. Незначна кількість господарств пов'язана із тим, що відсоток єврейського населення у селах воєводства становив лише 4,5 % і свідчив про те, що воно загалом не було пристосоване до ведення сільського господарства.

У другій половині 1930 – х рр. структура землеволодіння Волинського воєводства змінюється. Станом на 1937 р. полякам належало 373 399 га землі, українцям – 184 маєтки загальною площею 64 478 га, росіянам – 46 маєтків площею 8 796 га, чехам – 16 маєтків площею 1921 га, німцям – 5 маєтків площею 1 150 га, євреям – 36 маєтків площею 53 626 га, іншим національностям – 4 маєтки площею 1247 га [7, s. 39]. На початку 1939 р. польські землевласники мали 77,3 % великих господарств, решта належала землевласникам інших національностей [1, с. 77].

На відміну від сільського господарства, чисельність самодіяльного населення римо-католицького та православного віросповідання у галузі промисловості, а саме ремісництва була не значною: з-поміж римо-католиків на початку 1920-х рр. ремісництвом займалося трохи більше 3 000 осіб, із православних – 8 000, проте темп їх приросту, порівняно з євреями, тут був значно меншим.

За 1921 – 1931 рр. кількість іудеїв в цій галузі збільшилася на 45 000 осіб. У їхній власності перебувала найбільша кількість ремісничих майстерень. Станом на 1928 р. їм належало 494 майстерні, тоді як полякам, чехам та німцям – 126, українцям – 42 [12, s. 62]. У 1929 р. із 6 766 легальних ремісничих майстерень воєводства євреям належало 4 911 – 72,5 % [12, s. 45]. Станом на 1932 р. у воєводстві налічувалося 6 047 нелегальних майстерень, із них 2 810 належало євреям – 46,5 %. У 1933 р. – уже 16 099 легальних ремісничих майстерень, із яких євреям належало 10 454 – 64,9 %. Наступного року кількість легальних ремісничих майстерень зменшилася до 11 506. З цієї кількості євреям належало 7 229 майстерень – 62 % [12, s. 45].

Станом на 1934 р. 748 легальних майстерень були власністю євреїв, 184 належали полякам, чехам та німцям і лише 40 – українцям [12, s. 62]. Протягом наступних років кількість ремісничих майстерень, власниками яких були євреї, дещо зменшилася – до 744. Зменшилося також число майстерень поляків, чехів, та німців – 113. Порівняно із 1934 р. збільшилася кількість майстерень, які належали українцям – до 83 [12, s. 62]. У 1937 р. українці у воєводстві були власниками 24, поляки – 23, євреї – 47, росіяни – 2,5, чехи – 2, німці – 1,5 % майстерень [15, s. 166].

Істотно збільшилася чисельність самодіяльних євреїв у сфері торгівлі. У 1931 р. торгівлю займалося понад 70 000 осіб іудейського віросповідання. Їхня кількість, порівняно із самодіяльними римо-католиками та православними, впродовж 1921 – 1931 рр. зросла більш ніж на 50 000 осіб. Натомість чисельність українців та поляків, які працювали у сфері торгівлі, на початку 1920 – х рр. була не значною, проте осіб православного віросповідання налічувалося на 5 234 більше, ніж осіб римо-католицького віросповідання. Впродовж зазначеного періоду ця цифра не збільшилася. Про перевагу євреїв у торгівлі свідчив також відсоток крамниць, якими вони володіли у містах воєводства. Станом на 1926 р. у Луцьку євреям належало 86 % крамниць, у Рівному – 85 %, у Володимирі-Волинському – 84 %, у Кременці – 82 % [11, s. 86]. Кількість єврейських власників зростала. У 1928 р. євреям належало 8 321, полякам, німцям та чехам – 1 276, українцям – 673 крамниці [12, s. 62]. У містах із понад 20 - тисячним населенням українських крамниць було 278, польських – 634, єврейських – 3 789. У містах, що налічували менш ніж 20 000 жителів у 1928 р. українських крамниць було 395, польських – 642, єврейських – 4 532 [4, с. 124]. У 1932 р. відсоток крамниць, які належали євреям, становив 93,1 % на осіб іншого віросповідання припадало 6,9 %. Наступного року він зріс до 7,2 % [13, s. 169]. Станом на 1934 р. євреї були власниками понад 7 000 крамниць, поляки, чехи та німці – 1 426, українці – 467. Кількість єврейських крамниць у містах воєводства збільшувалася. У 1937 р. євреї мали 8 197 крамниць, натомість поляки, чехи, та німці – 1 234, українці – 1 130 [12, s. 62].

У містах, де проживало понад 20 000 жителів, станом на 1937 р. крамниць, які належали євреям, налічувалося 3 771, полякам – 668, українцям – 467. У містах із менш ніж 20-тисячним населенням українцям належало 663 крамниці, полякам – 566, євреям – 4 426 [4, с. 124].

Про незначну кількість українських купців у воєводстві зазначав делегат від Волині на зборах Союзу Українських Купців і Промисловців (СУКіП) у лютому 1938 р. – О. Миколайський [4, с. 125]. У своїй статті “Волинський ринок” Миколайський писав: “Після війни знайшлися люди, що закладали торговельні підприємства. Євреї знищували їх відповідною практикою. У той сумний час волинська кооперація внесла чимало корисних змін. Пізніше деяка частина енергійних і свідомих людей взялась за торгівлю. З'явилося і в нас своє гасло “свій до свого по своє”, і на щастя з'явилося за волинському ринку дещо з українського промислу. Знищити (чит. витіснити з ринку) євреям наших купців не вдалося, отже, пізніше їхні гуртівники взяли за бойкот українського промислу, але і тут вони програли...” [4, с. 123].

Українські купці утворювали кооперативи. До кооперативи “Гурт” у 1938 – 1939 рр. входило 40 кооперативів, які охоплювали 140 міських і сільських крамниць на Волині і налічували до 24 000 членів, з-поміж яких 70 % складали українці.

Незважаючи на чисельну перевагу власників крамниць саме єврейської національності, торгівля у воєводстві не розвивалася, оскільки переважали дрібні крамниці, а купівельна спроможність сільського населення залишалася низькою [10, s. 187].

Польська влада намагалася збільшити у воєводстві кількість купців та ремісників польської національності. Зокрема в одному із випусків часопису “Kurier Wołyński” читаємо: “Якщо врахувати, що 80 % євреїв займається продажем і ремісництвом, то бачимо наскільки потрібним є стягнення до цієї частини краю здорового, польського елемента, який би своєю чергою утворював польські місця праці” [20]. У зв’язку із цим було організовано акцію переселення польських купців із Познанського воєводства і Помор’я. Новоприбулим колоністам надавалися позики і низьковідсоткові кредити, а польська преса називала їх “сміливими конкістадорами”, що сполонізують економічне життя Польщі [4, с. 206].

В подальшому на зборах академічного кола Товариства Школи людової 20 березня 1938 р. висунуто пропозицію організувати постійні курси для польських селян, які б після закінчення навчання могли займатися торгівлею і ремісництвом на теренах Волині та Галичини [4, с. 206]. Преса поширювала різні відгуки від поляків, які переїхали у воєводство. Один із поляків, який переїхав сюди із Познанського воєводства, писав у листі: “ Ніколи у житті не повернуся у Великопольщу до тамтешньої нужди і неволі, Волинь – це найбагатша частина Польщі...” [4, с. 207].

Проте думка польського купецтва була загалом відмінною – його представники вважали, що влада внаслідок проголошеної “місії на схід” розв’язує не економічні проблеми, а має іншу мету. У травні 1936 р. у Познані відбувся з’їзд польських купців, із резолюцій якого зазначалося:

“Відомо, що на західно-польські землі йде наступ єврейських купців... Шльонск, Помор’я, Гдиня і Познань щораз більше притягує євреїв. Окрім того, німецький елемент у торгівлі на наших західних землях є теж чинником, яким не можна легковажити. Невже при такому стані речей купці вважають доцільним іти з місією на схід, яка має національно-політичний відтінок...” [4, с. 207].

Такі дії були спрямовані не лише проти єврейських купців, власників крамниць, та ремісників, а й проти українських підприємців. В українській пресі, зокрема, мовилося, що внаслідок проведення цієї політики розгін волинського купецтва, який розпочався у 1934 р. після прийняття нового закону про кооперативи, відбувається стихійно [4, с. 126]. Окружні суди Рівного, Луцька й інших міст відмовлялися реєструвати статuti українських кооперативних спілок, якщо прохання було написане українською мовою [3, с. 475]. Засновники садово-городнього кооперативу “Волинська продукція” у Луцьку отримали відмову, оскільки його статут містив пункт про те, що діловодство буде вестися лише українською мовою [3, с. 475, 476].

Внаслідок обмежень кількість українських кооперативів у воєводстві поступово зменшувалася. У Ковельському повіті із 100 українських кооперативів наприкінці 1935 р. залишилося 30 [3, с. 477]. Були випадки, коли поліція самочинно закривала кооперативи, зривала на них вивіски, забороняла організувати кооперативні курси, а членам кооперативів погрожувала арештами [3, с.477].

Пріоритетною галуззю євреїв залишалася також транспортна сфера, зокрема приватні транспортні послуги на початку 1920 – х рр. надавали 711 іудеїв, осіб православного і римо-католицького віросповідання у цій галузі було лише 42 і 60 відповідно (див. табл. 1). Впродовж 1921–1931 рр. приріст єврейського самодіяльного населення тут становив понад 7 000 осіб, натомість темпи приросту інших етноконфесійних груп були низькими.

У сфері публічної служби впродовж міжвоєнного періоду працювала найменша кількість самодіяльного населення воєводства. На початку 1920-х рр. приватну лікарську практику вело 125 осіб [19, s. 139], більшість з яких були православного віросповідання. Приватні адвокатські послуги надавало трохи більше 50 осіб [19, s.139]. У 1920-х рр. приватною освітою та юридичною практикою займалася майже однакова кількість римо-католиків, православних, та іудеїв. Однак уже у 1930-х рр. у цій сфері переважають римо-католики, натомість кількість православних й іудеїв зменшується на більш ніж на 500 і 1000 осіб (див. табл. 1).

Отже, більшість українського та польського самодіяльного населення воєводства в міжвоєнний період працювала в сільському господарстві. Понад 80 % самодіяльного населення іудейського віросповідання впродовж зазначеного періоду займалося торгівлею та ремісництвом, володіло найбільшою кількістю торгових крамниць і ремісничих майстерень у воєводстві. Чисельність самодіяльних українців та росіян, які працювали у сфері торгівлі, порівняно з євреями була не великою, проте вони переважали поляків. Аналогічна ситуація спостерігалася у ремісництві, і у сфері надання приватних транспортних послуг тут чисельно переважали євреї. У галузі публічної служби на початку 1920-х рр. працювала майже однакова кількість самодіяльного населення православного, римо-католицького та іудейського віросповідання. На початку 1930-х рр. ситуація змінюється – ця сфера стає пріоритетною лише для римо-католиків, натомість кількість самодіяльного населення православного та іудейського віросповідання тут різко зменшується.

Джерела та література

1. Оксенюк Р. Нариси історії Волині. Соціально-економічний розвиток, революційний та національно-визвольний рух трудящих (1861–1939) / Р. Оксенюк. – Львів : Видавництво Львівського Університету, 1970. – 274 с.
2. Васюта І. К. Соціально-економічні відносини на селі Західної України до возз’єднання (1918–1939) / І. К. Васюта. – Львів : Вища школа, 1978. – 190 с.
3. Витанович І. Історія українського кооперативного руху / І. Витанович. – Нью-Йорк : ТУК – Товариство української кооперації, 1964. – 624 с.

4. Несторович В. Українські купці і промисловці в Західній Україні 1920 – 1945 / В. Несторович. – Торонто; Чикаго: Клуб українських професіоналів і підприємців, 1977. – 342 с.
5. Гон М. Особливості міжетнічної взаємодії в контексті політичних процесів на західноукраїнських землях у міжвоєнний період / Максим Гон. – Рівне : Волинські обереги, 2006. – 431 с.
6. Romer E. Polski stan posiadania na południowym wschodzie Rzeczypospolitej / E. Romer. – Lwów, 1937. – 64 s.
7. Krasicki S. Polityka wojewody Józewskiego na Wołyniu w świetle cyfr i faktów / S. Krasicki. – Stratyń, 1937. – 125 s.
8. Stecki J. Wartość i ceny ziemi / J. Stecki. – Warszawa, 1937. – 53 s.
9. Srokowski K. Sprawa narodowości na kresach wschodnich / K. Srokowski. – Kraków, 1924. – 56 s.
10. Cezak J. Geografia gospodarcza / J. Cezak. – Warszawa, 1937. – 206 s.
11. Żydzi w Polsce odrodzonej : Działalność społeczna, gospodarcza, oświatowa i kulturalna / Pod red. I. Schipera, A. Tartakowera, A. Kafftki. – Warszawa : Nakł. wyd. "Żydzi w Polsce odrodzonej", 1937. – 617 s.
12. Podhorski B. Zagadnienia społeczeństwa i państwa Polskiego na Wołyniu / B. Podhorski. – Poznań, 1938. – 160 s.
13. Linder M. Emigracja żydów z Polski w okresie kryzysu 1929 – 1933 / M. Linder. – Warszawa : Wyd. Menora, 1935. – 172 s.
14. Madajczyk Cz. Burżuazyjno - obszarowa reforma w Polsce (1918–1939) / Cz. Madajczyk. – Warszawa: Książka i Wiedza, 1956. – 464 s.
15. Landau Z., Tomaszewski J. Gospodarka Polski międzywojennej 1936 □ 1939 / Z. Landau, J. Tomaszewski. – Warszawa : Książka i wiedza, 1989. – T. IV. – 549 s.
16. Landau Z., Tomaszewski J. Zarys historii gospodarczej Polski / Z. Landau, J. Tomaszewski. – Warszawa : Książka i wiedza, 1989. – 321 s.
17. Pierwszy powszechny spis Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 września 1921 roku Województwo Wołyńskie. – Warszawa : Nakładem Głównego urzędu statystycznego, 1926. – T. XXIII. – 208 s.
18. Statystyka Polski. Seria C. Drugi powszechny spis ludności z dn. 9. XII 1931 r. Województwo Wołyńskie. – Warszawa: Nakładem Głównego urzędu statystycznego, 1938. – Zesz. 70. – 329 s.
19. Weinfeld I. Rocznik Polski / I. Weinfeld – Warszawa; Lwów: Książnica Polska, 1922. – 139 s.
20. Kurier Wołyński – 1938. – 4 lipca.

Безсмертний А. С. Самодеятельное населения в экономике Волинского воеводства межвоенного периода

В статье проанализирована динамика занятости самодеятельного населения в отраслях экономики Волинского воеводства межвоенного периода. Прослежена политика польской власти в аграрном секторе экономики региона, в сфере торговли и ремесленничества. Она имела целью уменьшить численность самодеятельного населения иудейского и православного вероисповедания, занятого в этих отраслях. Такая политика проводилась путем проведения колонизаторской политики, однако дала желательный результат лишь в определенных отраслях экономики воеводства.

Ключевые слова: Волинское воеводство, межвоенный период, самодеятельное население, динамика занятости.

Bezsmertnyi A. S. Self – employed population in the branch of economics in the Volyn region during interwar period

The article analyses dynamic of engagement of self – employed population in the branch of economics in the Volyn region during interwar period. The policy of the polish government has been traced in the agricultural sector of economic of the region, and in the sphere of trade which aimed to reduce the number of self – employed population of judaic and orthodox religion engaged in that branch by means of conducting a colonized policy has been traced. However gave a desirable result only in certain industries of economy of province.

Keywords: Volyn region, interwar period, self- employed population, dynamic of engagement.

УДК 94(437.3+437.6):314.151.3-054.7(470.62)"1920/1930"

Ю. С. Готкова

ДІЯЛЬНІСТЬ КУБАНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНІ У 1920–1930–ті рр.

У статті йдеться про період 1920-1930 рр., коли Чехословацька республіка стала притулком для українських емігрантів з Кубані. На основі документальних джерел аналізується становище кубанських організацій в Чехо-Словаччині, зокрема, характеризується діяльність «Громади Кубанців в Чехословацькій Республіці», «Громади українців з Кубані в Чехословацькій Республіці» та «Товариства кубанців імені отамана Якова Кухаренка», їхня роль як об'єднавчих центрів кубанців й загалом української культури та освіти на теренах Чехословацької Республіки. Завданням статті є простежити динаміку розвитку діяльності кубанських організацій та виокремити їх найбільш плідну працю щодо налагодження культурних процесів і надання матеріальної допомоги в розвитку та облаштуванні кубанців поза межами своєї батьківщини.

Ключові слова: кубанці, еміграція, Чехо-Словаччина, Прага, Подєбради.

Досліджуючи історію виникнення та розгортання діяльності кубанських організацій за кордоном, а саме у Чехо-Словаччині, відзначаємо вагомий внесок, зроблений у цей процес чехословацьким урядом та безпосередньо кубанцями, які спромоглися сформувати навколо себе міцний пласт робітничої та наукової інтелігенції, який відіграв помітну роль у формуванні та збереженні української самосвідомості на теренах Чехо-Словаччини.